

Den interne skole på Bjerget

Jeg vender nu tilbage til sagen om undervisningen i Bjergets interne skole.

12-01-2016

Den 23. juni 2015 afgav jeg en foreløbig redegørelse i sagen, og den 28. august 2015 modtog jeg bemærkninger fra Assens Kommune og kopi af kommunens tre seneste tilsynsrapporter om den interne skole på Bjerget. Jeg har ikke modtaget nogen bemærkninger fra Bjerget.

Dok.nr. 14/00321-10/MV

Assens Kommune har i bemærkningerne til min foreløbige redegørelse oplyst, at der siden børnekontorets tilsynsbesøg er sket ganske store ændringer i Bjergets interne skole. Bjergets skoledel er blevet fusioneret med en intern skole på opholdsstedet Storskoven og arbejder nu som et skoletilbud med to små afdelinger. Assens Kommune har desuden oplyst, at den interne skole Bjerget-Storskoven efterlever skolereformens krav og har en ramme, som tilbyder det lovsatte timetal og fagrække. Det fremgår imidlertid af de medsendte tilsynsrapporter vedrørende kommunens tilsynsbesøg i 2014 og 2015, at skolen fortsat arbejder henimod at undervise i folkeskolens fulde fagrække.

Min foreløbige redegørelse og Assens Kommunes bemærkninger hertil er gengivet nedenfor i sagsfremstillingen (fra side 4).

Ombudsmandens endelige udtalelse

Efter min gennemgang af Assens Kommunes bemærkninger og de tre tilsendte tilsynsrapporter fastholder jeg det, som jeg anførte i min foreløbige redegørelse af 23. juni 2015, med følgende yderligere bemærkninger:

Undervisningen i Bjergets interne skole med hensyn til fagrække

Efter folkeskoleloven og reglerne om specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand er det helt klare udgangspunkt, at en intern skole skal undervise eleverne i den fulde fagrække.

ENDELIG REDEGØRELSE

Reglerne på området for specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand giver ikke mulighed for, at en leder af en intern skole kan beslutte generelt at begrænse fagrækken for alle skolens elever – uanset hvilke vanskeligheder elevgruppen samlet set har.

Det er efter min opfattelse kritisabelt, at Bjerget ud fra en generel vurdering af elevernes formåen begrænsede undervisningen i den interne skole til tre fag ud af folkeskolens fulde fagrække i skoleåret 2013/14.

Jeg henstiller derfor, at eleverne i den interne skole på Bjerget fremover bliver tilbudt undervisning i folkeskolens fulde fagrække.

Assens Kommune har i sine bemærkninger af 28. august 2015 oplyst, at den interne skole Bjerget-Storskoven efterlever skolereformens krav og har en ramme, som tilbyder det lovsatte timetal og fagrække. Efter min gennemlæsning af de tre medsendte rapporter om kommunens tilsynsbesøg i 2014 og 2015 er det imidlertid mit indtryk, at skolen fortsat arbejder henimod at undervise i folkeskolens fulde fagrække. Jeg henviser til, at det af tilsynsrapporten af 20. april 2015 f.eks. fremgår, at tysk skal på skemaet, og at der skal gives tilbud om 1-2 valgfag. Det har jeg noteret mig.

Fritagelse af elever for undervisning i enkelte fag

Hvis en elev har usædvanligt store vanskeligheder i et fag, således at det ikke skønnes hensigtsmæssigt at give eleven specialundervisning i faget, kan skolelederen på grundlag af en pædagogisk-psykologisk vurdering af den enkelte elev træffe afgørelse om at fritage eleven for undervisning i det enkelte fag.

Fritagelsen forudsætter forældrenes samtykke, og at eleven får anden undervisning i stedet for det pågældende fag.

Begrænsninger i fagrækken er således kun muligt, når betingelserne for fritagelse for undervisning i et fag er opfyldt ud fra en konkret individuel vurdering af den enkelte elev.

Det er efter min opfattelse kritisabelt, at lederen af den interne skole ikke i overensstemmelse med reglerne traf afgørelse – på grundlag af en konkret pædagogisk-psykologisk vurdering af den enkelte elev – om fritagelse for undervisning i et fag i de tilfælde, hvor eleven havde så usædvanligt store vanskeligheder i faget, at det ikke skønnedes hensigtsmæssigt at give eleven specialundervisning i det pågældende fag.

ENDELIG REDEGØRELSE

Assens Kommune har i sine bemærkninger af 28. august 2015 bl.a. anført, at det ikke er alle de unge, der kan udfylde rammerne for folkeskolelovgivningen umiddelbart ved opstart i skoletilbuddet, men at det efterstræbes, at den enkelte unge udvikler sig og motiveres til at udfylde reformrammen i størst muligt omfang.

På baggrund af ovenstående henstiller jeg, at skolelederen fremover træffer afgørelse om fritagelse af en elev for undervisning i et fag i de tilfælde, hvor betingelserne er opfyldt.

Jeg henviser i det hele til det, som jeg har anført i min foreløbige redegørelse af 23. juni 2015.

Opfølgning

I forlængelse af mine henstillinger til Bjerget har jeg i et særskilt brev bedt Assens Kommune som ansvarlig for tilsynet med specialundervisningen i den interne skole om at underrette mig om, hvorvidt skolen nu tilbyder eleverne undervisning i den fulde fagrække, jf. folkeskolelovens § 5, stk. 2.

I det omfang en eller flere elever ikke tilbydes undervisning i den fulde fagrække, har jeg endvidere bedt Assens Kommune om at underrette mig om, hvorvidt skolelederen har truffet afgørelse om fritagelse af den enkelte elev for undervisning i et eller flere fag på grundlag af en konkret pædagogisk-psykologisk vurdering foretaget af PPR.

Endelig har jeg bedt Assens Kommune om at oplyse, hvad kommunen vil foretage sig fremover på baggrund af de henstillinger, som jeg har afgivet over for Bjerget, hvis eleverne i den interne skole ikke tilbydes undervisning i den fulde fagrække, og skolelederen ikke har truffet afgørelser om fritagelse for undervisning efter gældende regler.

Herudover har jeg desuden bedt Assens Kommune om en udtalelse om antallet af elever i Bjergets interne skole og det samlede skoletilbud Bjerget-Storskoven.

Jørgen Steen Sørensen

ENDELIG REDEGØRELSE

Sagsfremstilling

Ombudsmandens Børnekontor var på tilsynsbesøg på Bjerget den 22. oktober 2013. Forud for besøget varslede jeg i brev af 23. september 2013 Den selvejende institution Bjerget om, at børnekontor ville foretage et tilsynsbesøg på institutionen, og at besøget ville omfatte både opholdsstedet og den interne skole. Jeg oplyste, at besøget primært ville blive gennemført ved samtaler med Bjergets ledelse og medarbejdere samt de unge, der måtte ønske det, og at der særligt ville være fokus på bl.a. undervisning.

I brev af 23. september 2013 til Den Selvejende Institution Bjerget varslede jeg, at Ombudsmandens Børnekontor ville foretage et tilsynsbesøg på institutionen. Besøget ville omfatte både opholdsstedet og den interne skole. Jeg oplyste, at besøget primært ville blive gennemført ved samtaler med Bjergets ledelse og medarbejdere samt de unge, der måtte ønske det, og at der særligt ville være fokus på bl.a. undervisning.

Til brug for forberedelsen af tilsynsbesøget bad jeg bl.a. om oplysninger om antallet af unge i den interne skole og antallet af evt. unge i anden skole, overenskomsten mellem Bjerget og kommunen om undervisningens omfang, indhold og tilrettelæggelse (§ 15 i bekendtgørelse nr. 407 af 25. april 2013 om specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand i dagbehandlingstilbud og anbringelsessteder), skolens time- og læseplaner samt seneste uddannelsesplan for hver af de unge (folkeskolelovens § 13 b).

Jeg bad også om en kort redegørelse for, hvilke væsentlige, problematiske hændelser den interne skole havde oplevet inden for det seneste år, og hvilke faglige (ikke økonomiske) hovedudfordringer skolen havde haft inden for det seneste år.

Forud for tilsynsbesøget modtog jeg materialet vedrørende Bjergets interne skole. Bjerget oplyste efterfølgende, at der ikke havde været nogen problematiske hændelser i den interne skole inden for det seneste år. Jeg modtog ikke en redegørelse om, hvilke faglige (ikke økonomiske) hovedudfordringer skolen havde haft inden for det seneste år.

Børnekontorets tilsynsbesøg fandt sted den 23. oktober 2013. På dette tidspunkt gik 6 af Bjergets 7 unge i den interne skole. Besøgsholdet hilste på eleverne i undervisningslokalet i starten af tilsynsbesøget og havde senere samtaler med de unge. Spørgsmål vedrørende skolen og undervisningen blev drøftet både i forbindelse med besøgsholdets indledende og afsluttende samtale med ledelsen.

Under tilsynsbesøget oplyste Bjerget bl.a., at der var meget stor spredning i de unges faglige niveau, og at de derfor ofte var delt i to grupper i forbindelse

ENDELIG REDEGØRELSE

med undervisningen. Det blev endvidere oplyst, at Bjerget fra den 1. januar 2015 ville indlede et samarbejde med den interne skole på Den Selvejende Institution Storskoven, som er et privat opholdssted med 6 pladser til drenge mellem 13 og 23 år. Det blev også oplyst, at der var to uddannede lærere på Storskovens skole, og en af disse skulle være skoleleder for den samlede interne skole. Bjerget ville desuden ansætte en ny lærer januar/februar 2014. Fra 1. januar 2015, hvor der så ville være fire lærere tilknyttet skolen, regnede Bjerget med at kunne dække hele folkeskolens fagrække.

Ved brev af 10. februar 2014 meddelte jeg Bjerget, at jeg afsluttede sagen om tilsynsbesøget vedrørende selve opholdsstedet. Med hensyn til den interne skole bad jeg i et særskilt brev af samme dato Bjerget om en redegørelse for timetal og fagrække.

Den 13. marts 2014 modtog jeg fra Bjerget en redegørelse om undervisningen i den interne skole. Redegørelsen var vedlagt et skoleskema.

Jeg afgav den 23. juni 2015 en foreløbig redegørelse i sagen. I redegørelsen skrev jeg følgende:

"1. Sagens baggrund

Kort tid efter oprettelsen af Ombudsmandens Børnekontor den 1. november 2012 foretog børnekontoret tilsynsbesøg på tre døgninstitutioner for børn og unge. Den første institution var Behandlingshjemmet Donekrogen, der er en selvejende institution beliggende i Frederikssund Kommune, men med driftsoverenskomst med Københavns Kommune. Den anden institution var Tippen, der er en kommunal institution i Varde Kommune, og den tredje institution var Nødebogård, der er en regional behandlingsinstitution for børn og unge med psykiatriske lidelser og udviklingsforstyrrelser beliggende i Hillerød Kommune.

Alle tre institutioner har interne skoler, og i forbindelse med tilsynsbesøgene var der særlig fokus på bl.a. undervisningen i de interne skoler.

På baggrund af tilsynsbesøgene besluttede jeg at indhente redegørelser og yderligere materiale om undervisningen i de tre interne skoler.

Jeg bad derfor i brev af 20. september 2013 de tre institutioner om en række oplysninger. Jeg oplyste, at formålet med at indhente redegørelserne og det yderligere materiale var at indsamle oplysninger til brug for en vurdering af, om der var grundlag for at iværksætte en generel undersøgelse af undervisningen i interne skoler på anbringelsessteder. Jeg henviste til § 17, stk. 1, i lov om Folketingets Ombudsmand (lovbekendt-

ENDELIG REDEGØRELSE

gørelse nr. 349 af 22. marts 2013). Ifølge bestemmelsen kan ombudsmanden iværksætte undersøgelser på eget initiativ.

Jeg gjorde samtidig opmærksom på, at jeg i forbindelse med børnekontorets kommende tilsynsvirksomhed eventuelt ville sende samme anmodning om oplysninger til andre anbringelsessteder med interne skoler.

På baggrund af nogle af de tilsynsbesøg, som børnekontoret efterfølgende har foretaget, har jeg bedt yderligere tre institutioner for børn og unge om oplysninger om undervisningen i deres interne skoler. Det drejer sig om Fonden Tagkærsgaard, Den Selvejende Institution Bjerget og Fonden Bryggergården.

For så vidt angår Fonden Bryggergården har jeg imidlertid besluttet ikke at fortsætte min undersøgelse af den interne skole, da skolen og efterfølgende opholdsstedet er blevet nedlagt.

2. Afgrænsningen af min undersøgelse

I mit brev af 10. februar 2014 til Den selvejende institution Bjerget redegjorde jeg kortfattet for retsgrundlaget for specialundervisning i anbringelsessteder, og på den baggrund bad jeg Bjerget om en redegørelse for, om undervisningen i den interne skole opfyldte de dagældende krav til fagrække og minimumstimetal. Jeg bad samtidig om at få tilsendt dokumentation for fag og timetal.

Hvis undervisningen i den interne skole ikke opfyldte kravene til fagrække og minimumstimetal, bad jeg Bjerget om at redegøre for, hvilke forhold og udfordringer der lå bag eller var årsag dertil.

Desuden bad jeg Bjerget om at oplyse, om nogle af skolens elever var fritaget for undervisning i enkelte fag eller havde fået nedsat deres timetal. Hvis det var tilfældet, bad jeg Bjerget om at vedlægge dokumentation for fritagelsen eller nedsættelsen.

Min undersøgelse vedrører skoleåret 2013/14.

I forbindelse med folkeskolereformen, der trådte i kraft den 1. august 2014, blev der fastsat nye regler om undervisningstimetal. Minimumstimetallene i folkeskolens fagrække er steget for 1.-9. klasse, og de opgøres på en enklere måde end tidligere. Både minimumstimetallene og de vejledende timetal for fagene fremgår nu af et bilag til folkeskoleloven.

På baggrund af de ændrede regler og afgrænsningen af min undersøgelse til skoleåret 2013/14 har jeg valgt at fokusere på spørgsmålene om fagrække og fritagelse af elever for undervisning i enkelte fag. Spørgsmålet om minimumstimetallet indgår derfor ikke i min undersøgelse.

3. Retsgrundlaget

3.1. Specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand

Det påhviler kommunalbestyrelsen at sørge for specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand til de børn og unge under 18 år, der bor eller opholder sig i kommunen, og hvis udvikling kræver særlig hensyntagen eller støtte.

Det fremgår af § 20, stk. 2, jf. § 3, stk. 2, i folkeskoleloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 665 af 20. juni 2014. På tidspunktet for mit tilsynsbesøg på Bjerget og ved min høring af 10. februar 2014 var det lovbekendtgørelse nr. 521 af 27. maj 2013 om folkeskolen, der var gældende.

Specialundervisning kan indrettes i et anbringelsessted, der er oprettet eller godkendt efter lov om social service, (folkeskolelovens § 20, stk. 5).

Kommunalbestyrelsen kan efter overenskomst med et i kommunen beliggende anbringelsessted for børn og unge, der er oprettet eller godkendt efter lov om social service, henvise elever til specialundervisning i anbringelsesstedet (folkeskolelovens § 22, stk. 5).

Undervisningsministeren kan fastsætte nærmere regler om specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand (folkeskolelovens § 3, stk. 3).

Ministeren har udnyttet den nævnte bemyndigelse og fastsat regler om specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand i to forskellige bekendtgørelser.

Reglerne findes dels i *bekendtgørelse nr. 693 af 20. juni 2014 om folkeskolens specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand*, som trådte i kraft den 1. august 2014. På tidspunktet for mit tilsynsbesøg på Bjerget og ved min høring den 10. februar 2014 var det bekendtgørelse nr. 380 af 28. april 2012 om folkeskolens specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand, der var gældende.

ENDELIG REDEGØRELSE

Reglerne findes desuden i *bekendtgørelse* nr. 702 af 23. juni 2014 om *specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand efter folkeskoleloven i dagbehandlingstilbud og anbringelsessteder*, som trådte i kraft den 1. august 2014. På tidspunktet for mit tilsynsbesøg på Bjerget og ved min høring den 10. februar 2014 var det bekendtgørelse nr. 407 af 25. april 2013 om specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand i dagbehandlingstilbud og anbringelsessteder, der var gældende.

Henvi sning til specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand i et anbringelsessted forudsætter, at eleven af de sociale myndigheder af sociale grunde er anbragt i et anbringelsessted, og at det vil være mest hensigtsmæssigt at undervise eleven i kortere eller længere tid i anbringelsesstedet, f.eks. på grund af elevens svære adfærdsvanskeligheder. Det fremgår af § 1 i bekendtgørelsen om specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand i dagbehandlingstilbud og anbringelsessteder.

Beliggenhedskommunen følger udviklingen hos elever, der modtager specialpædagogisk bistand i anbringelsessteder, og tager efter forhandling med anbringelseskommunen og anbringelsesstedet mindst én gang om året stilling til, om den specialpædagogiske bistand til den pågældende elev skal fortsætte eller ændres, eller om eleven skal henvises til et undervisningstilbud i folkeskolen, herunder til et undervisningstilbud i en specialklasse eller en specialskole.

Beslutningen træffes på grundlag af en pædagogisk-psykologisk vurdering og efter samråd med eleven og forældrene. Elevens synspunkter skal tillægges passende vægt under hensyntagen til elevens alder og modenhed.

Disse regler findes i § 4 og § 8 i den gældende bekendtgørelse om specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand efter folkeskoleloven i dagbehandlingstilbud og anbringelsessteder. I den tidligere bekendtgørelse var det § 5 og § 9.

3.2. Fagrække

Specialpædagogisk bistand til elever i anbringelsessteder omfatter bl.a. undervisning i folkeskolens fag og fagområder. Undervisningen skal tilrettelægges under særlig hensyntagen til elevens indlæringsforudsætninger.

ENDELIG REDEGØRELSE

Jeg henviser til § 2, nr. 3, i bekendtgørelsen om specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand i dagbehandlingstilbud og anbringelsessteder.

Time- og læseplanerne for undervisningen i en intern skole på et anbringelsessted skal omfatte folkeskolens fulde fagrække, jf. folkeskolelovens § 5, stk. 1-4, § 19 c, stk. 2, og § 19 d, stk. 2 og 4.

Det fremgår af § 14, stk. 2, og § 15, stk. 2, i den gældende bekendtgørelse om specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand efter folkeskoleloven i dagbehandlingstilbud og anbringelsessteder. På tidspunktet for mit tilsynsbesøg på Bjerget og ved min høring den 10. februar 2014 fremgik det af § 15, stk. 2, i den tidligere bekendtgørelse.

Den fulde fagrække er for 1.-9. klasse de humanistiske fag (dansk, engelsk, kristendomskundskab, historie og samfundsfag), naturfagene (matematik, natur/teknologi, geografi, biologi og fysik/kemi) og de praktiske/musiske fag (idræt, musik, billedkunst, håndværk og design samt madkundskab). Sidstnævnte to fag hed tidligere håndarbejde og sløjd samt hjemkundskab.

Undervisningen i en intern skole kan gives eleven på et lavere klassetrin end nævnt i de ovenfor anførte bestemmelser i folkeskoleloven.

Det fremgår af § 10, stk. 1, i den gældende bekendtgørelse om folkeskolens specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand, jf. § 18 i den gældende bekendtgørelse om specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand efter folkeskoleloven i dagbehandlingstilbud og anbringelsessteder.

På tidspunktet for mit tilsynsbesøg på Bjerget og ved min høring den 10. februar 2014 fremgik det af § 12, stk. 2, i den tidligere bekendtgørelse om folkeskolens specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand, jf. § 18 i den tidligere bekendtgørelse om specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand i dagbehandlingstilbud og anbringelsessteder.

Ved lov nr. 212 af 4. marts 2013 om ændring af folkeskoleloven blev den daværende børne- og undervisningsminister bemyndiget til at fastsætte regler om minimumsstørrelsen for interne skoler i dagbehandlingstilbud og anbringelsessteder (jf. folkeskolelovens § 20, stk. 8). Lovændringen trådte i kraft den 1. maj 2013 og fandt anvendelse fra skoleåret 2013/14.

Forslaget om den nævnte bemyndigelse til ministeren blev fremsat med henblik på at styrke kvaliteten af undervisningen på de interne skoler.

ENDELIG REDEGØRELSE

Om baggrunden for lovforslaget fremgår det bl.a. af forarbejderne til loven, at der i 2011 blev nedsat en arbejdsgruppe med repræsentanter fra Finansministeriet, KL, Social- og Integrationsministeriet samt Ministeriet for Børn og Undervisning. Arbejdsgruppen fik bl.a. til opgave at iværksætte en undersøgelse af kvaliteten af undervisningen i de interne skoler på anbringelsessteder.

Der er bl.a. anført følgende om arbejdsgruppens undersøgelse:

'Arbejdsgruppens analyse af kvaliteten af undervisningen på anbringelsessteder fremgår af rapporten 'Afrapportering fra den tværministerielle arbejdsgruppe om anbragte børns og unges undervisning på interne skoler' fra maj 2012. Arbejdsgruppens analyse bygger på en undersøgelse, der er gennemført af Rambøll Management Consulting. Resultaterne af Rambølls undersøgelse fremgår af rapporten 'Kortlægning af undervisning på døgninstitutioner, opholdssteder og dagbehandlingstilbud' fra marts 2012.

Arbejdsgruppens analyse viser, at der fortsat er behov for at styrke kvaliteten af undervisningen i de interne skoler og for at understøtte, at en større andel af de anbragte børn og unge får et undervisningstilbud i folkeskolen.

For så vidt angår de interne skoler på anbringelsessteder viser analysen overordnet, at skolerne har svært ved at redegøre præcist for antallet af timer, der undervises i de enkelte fag. Analysen viser endvidere, at undervisningen fokuserer på fag som dansk, matematik og engelsk, ligesom de fleste elever fokuserer på dansk, matematik og engelsk i forbindelse med aflæggelse af folkeskolens afgangsprøver. En relativ høj andel af eleverne fritages for andre fag i fagrækken, obligatoriske test samt afgangsprøver. Disse resultater skal ses i lyset af, at flertallet af elever ifølge skolernes vurdering ikke er fagligt alderssvarende. Eleverne har også oplevet mange afbrydelser af deres skolegang.

Arbejdsgruppen har desuden henvist til, at tidligere undersøgelser og statistiske analyser af unges gennemførelse af folkeskolen og unges efterfølgende uddannelsesniveau har vist, at langt flere unge, der har været anbragt i anbringelsessteder, ikke har gennemført folkeskolen og heller ikke har fået en videre uddannelse.

Det er arbejdsgruppens vurdering, at der på den baggrund er behov for at styrke tilsynet med de interne skoler for at sikre, at eleverne får tilbudt den fulde fagrække, at minimumstimetallene bliver overholdt, og at der kun gives fritagelser for fag, når betingelserne herfor er opfyldt.'

ENDELIG REDEGØRELSE

Det er også anført i lovens forarbejder, at det er regeringens målsætning, at undervisningen på de interne skoler skal leve op til kravene i folkeskolelovgivningen, herunder at eleverne skal tilbydes den fulde fagrække og aflægge folkeskolens afgangsprøver.

Jeg henviser til forslaget til lov nr. 212 af 4. marts 2013, lovforslag nr. L 96 af 29. november 2012 til lov om ændring af lov om folkeskolen (*Bemyndigelse til at fastsætte regler om minimumsstørrelsen for interne skoler i dagbehandlingstilbud og anbringelsessteder mv.*), Folketingstidende 2012-13, lovforslagets almindelige bemærkninger, pkt. 1.2. og 2.2.

3.3. Særlig ordning for enkelte elever

Der er mulighed for at fravige kravene til fagrække i helt konkrete tilfælde.

Hvis en elev har usædvanligt store vanskeligheder i et fag, således at det ikke skønnes hensigtsmæssigt at give eleven specialundervisning i faget, kan eleven fritages for undervisning i dette fag, dog ikke for så vidt angår dansk og matematik.

Afgørelse om fritagelse for undervisning i et fag skal træffes af skolens leder på grundlag af en pædagogisk-psykologisk vurdering. Fritagelsen forudsætter forældrenes samtykke.

Det er desuden en betingelse, at eleven får anden undervisning i stedet for det pågældende fag.

Jeg henviser til § 13, stk. 1, i den gældende bekendtgørelse om folkeskolens specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand, jf. § 18 i den gældende bekendtgørelse om specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand efter folkeskoleloven i dagbehandlingstilbud og anbringelsessteder.

På tidspunktet for mit tilsynsbesøg på Bjerget og ved min høring den 10. februar 2014 fandtes reglerne i § 14, stk. 1, i den tidligere bekendtgørelse om folkeskolens specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand, jf. § 18 i den tidligere bekendtgørelse om specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand i dagbehandlingstilbud og anbringelsessteder.

ENDELIG REDEGØRELSE

4. Undervisningen i Bjergets interne skole med hensyn til fagrække

Eleverne i en intern skole skal undervises i folkeskolens fulde fagrække inden for de tre fagblokke humanistiske fag, naturfag og praktiske/musiske fag, jf. punkt 3.2 ovenfor.

Min høring af 10. februar 2014 til Bjerget om undervisningen i den interne skole vedrørte skoleåret 2013/14. På dette tidspunkt fremgik fagrækken for 1.-9. klasse af § 5, stk. 2 og 3, i den tidligere lovbekendtgørelse nr. 521 af 27. maj 2013 om folkeskolen. Bestemmelserne havde følgende ordlyd:

'§ 5. ...

Stk. 2. Undervisningen i 1.-9. klasse gives inden for 3 fagblokke og omfatter for alle elever:

1) Humanistiske fag:

a) Dansk på alle klassetrin.

b) Engelsk på 3.-9. klassetrin.

c) Kristendomskundskab på alle klassetrin bortset fra det klassetrin, hvor konfirmationsforberedelsen finder sted.

d) Historie på 3.-9. klassetrin.

e) Samfundsfag på 8. og 9. klassetrin.

2) Praktiske/musiske fag:

a) Idræt på alle klassetrin.

b) Musik på 1.-6. klassetrin.

c) Billedkunst på 1.-5. klassetrin.

d) Håndarbejde, sløjd og hjemkundskab på et eller flere klassetrin inden for 4.-7. klassetrin.

3) Naturfag:

a) Matematik på alle klassetrin.

b) Natur/teknik på 1.-6. klassetrin.

c) Geografi på 7.-9. klassetrin.

d) Biologi på 7.-9. klassetrin.

e) Fysik/kemi på 7.-9. klassetrin.

Stk. 3. Der skal tilbydes eleverne undervisning i tysk (tilbudsfag) på 7.-9. klassetrin.'

Som svar på min anmodning om en redegørelse om undervisningen i den interne skole har Bjerget i et brev, som jeg modtog den 13. marts 2014, bl.a. oplyst følgende:

ENDELIG REDEGØRELSE

'...

1: Redegørelse for at vi følger vejledende timetal:

...

I lektionsplanen ses desuden at vi har undervist i fagene dansk, matematik og engelsk. Vi fører elever til afgangsprøve i alle tre fag. Dette er gjort i samarbejde med Vissenbjerg skole. Desuden bruger vi undervisningstid på en halv times daglig motion og på at eleverne ved at se og diskutere de daglige nyheder får indblik og forståelse for det samfund de lever i.

2: Begrundelse for hvorfor vi ikke underviser i fuld fagrække:

Som skoleleder har jeg vurderet at eleverne ikke er i stand til at modtage undervisning i fuld fagrække. Så jeg har prioriteret at de bliver undervist i dansk, engelsk, matematik og får indsigt i hvordan vores samfund hænger sammen.

Den beslutning har jeg taget ud fra at eleverne, når de starter i skolen ikke er undervisningsparate og at det tager 2-6 måneder at gøre dem klar til at modtage undervisning. Vores elever er aktive misbrugere når vi modtager dem og derfor er det svært for dem at modtage undervisning. De har ofte svært ved at finde motivationen til at gå i skole og min prioritering har været at eleverne oplever succes i stedet for nederlag. Og for at det er muligt med denne målgruppe, har jeg valgt at fagrækken og derved kravene til dem, ikke bliver for stor og uoverskuelig.

...'

Jeg har sammen med redegørelsen modtaget et skoleskema med angivelse af de fag, der blev undervist i fra mandag til fredag. Det fremgår heraf, at undervisningen omfattede dansk, matematik og engelsk. Jeg går ud fra, at dette skema var gældende for alle elever i den interne skole i skoleåret 2013/14.

Efter folkeskoleloven og reglerne om specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand er det helt klare udgangspunkt, at en intern skole skal undervise eleverne i den fulde fagrække. Jeg henviser til punkt 3.2 ovenfor.

Reglerne på området for specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand giver ikke mulighed for, at en leder af en intern skole kan beslutte generelt at begrænse fagrækken for alle skolens elever – uanset hvilke vanskeligheder elevgruppen samlet set har.

ENDELIG REDEGØRELSE

Begrænsninger i fagrækken er kun muligt, når betingelserne for fritagelse for undervisning i et fag er opfyldt ud fra en konkret individuel vurdering af den enkelte elev, jf. punkt 3.3 ovenfor og punkt 5 nedenfor.

Bjerget har i det brev, som jeg modtog den 13. marts 2014, oplyst, at ingen af eleverne i den interne skole var delvist fritaget for undervisning.

Det er efter min foreløbige opfattelse kritisabelt, at Bjerget ud fra en generel vurdering af elevernes formåen begrænsede undervisningen i den interne skole til tre fag ud af folkeskolens fulde fagrække i skoleåret 2013/14.

Jeg påtænker derfor på det foreliggende grundlag at henstille, at den interne skole på Bjerget fremover tilbyder undervisning i folkeskolens fulde fagrække.

5. Fritagelse af elever for undervisning i enkelte fag

Som nævnt ovenfor er begrænsninger i fagrækken kun muligt, når betingelserne for fritagelse for undervisning i et fag er opfyldt ud fra en konkret individuel vurdering af den enkelte elev.

Hvis en elev har usædvanligt store vanskeligheder i et fag, således at det ikke skønnes hensigtsmæssigt at give eleven specialundervisning i faget, kan skolelederen på grundlag af en pædagogisk-psykologisk vurdering af den enkelte elev træffe afgørelse om at fritage eleven for undervisning i det enkelte fag.

Fritagelsen forudsætter forældrenes samtykke, og at eleven får anden undervisning i stedet for det pågældende fag.

Jeg henviser til § 14, stk. 1, i bekendtgørelse nr. 380 af 28. april 2012 om folkeskolens specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand, jf. § 18 i bekendtgørelse nr. 407 af 25. april 2013 om specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand i dagbehandlingstilbud og anbringelsessteder, som var gældende for skoleåret 2013/14.

Det fremgår af redegørelsen fra Bjerget, at eleverne efter skolelederens vurdering ikke var i stand til at modtage undervisning i den fulde fagrække.

Bjerget har samtidig i redegørelsen oplyst, at ingen af eleverne i den interne skole var delvist fritaget for undervisning.

ENDELIG REDEGØRELSE

Det er efter min foreløbige opfattelse kritisabelt, at lederen af den interne skole ikke i overensstemmelse med reglerne traf afgørelse – på grundlag af en konkret pædagogisk-psykologisk vurdering af den enkelte elev – om fritagelse for undervisning i et fag i de tilfælde, hvor eleven havde så usædvanligt store vanskeligheder i faget, at det ikke skønnedes hensigtsmæssigt at give eleven specialundervisning i det pågældende fag.

Jeg påtænker derfor på det foreliggende grundlag at henstille, at skolelederen fremover træffer afgørelse om fritagelse af en elev for undervisning i et fag i de tilfælde, hvor betingelserne er opfyldt.”

I brev af 23. juni 2015 bad jeg Assens Kommune om bemærkninger til min foreløbige redegørelse, og i brev af samme dato gav jeg også Bjerget lejlighed til at kommentere den foreløbige redegørelse.

Jeg modtog Assens Kommunes bemærkninger den 28. august 2015. Kommunen anførte følgende:

”...

Assens Kommunes svar på tilsynet i oktober 2013

Som nævnt i brev til Ombudsmanden af 12. marts 2014 tog Assens Kommune følgende til efterretning efter tilsynsbesøget i oktober 2013:

- *Fravigelser i.f.t. manualen*
Tilsynet har ikke fulgt anbefalingerne i tilstrækkeligt omfang i.f.t. fagrække og timetal. Tilsynet har lagt vægt på et helhedsperspektiv; de unges trivsel i undervisningssituationen, den pædagogiske tilgang i undervisningen, personalets evne til formidling til målgruppen og lignende. Fremadrettet vil tilsynet være detaljeret ud i timetal, fag og fagindhold.

Tilsynet har ikke set konkret undervisning under tilsynene i 2013. Dels fordi det ene møde var planlagt som en samtale med Bjergets leder og skolepersonalet, og dels fordi det andet møde grundet forskellige omstændigheder ikke gav den planlagte mulighed for at se undervisningen.

- *Afrapporteringen har været mangelfuld og overfladisk – se nedenstående tiltag.*
- *Organiseringen har ikke været dækkende i.f.t. at have tilstrækkeligt kendskab til folkeskoleområdet lovgivning og rammer. Se nedenstående tiltag.*

ENDELIG REDEGØRELSE

Tilsyn og undervisning på Bjergets interne skole pr. august 2015

Siden tilsynsbesøget i oktober 2013 – og i forlængelse af skolereformens implementering pr. august 2014, er der sket ganske store ændringer på Bjergets interne skole:

- Bjergets skoledel er fusioneret med den interne skole på opholdsstedet Storskoven og arbejder nu som et skoletilbud med to små afdelinger – og sparring og videndeling blandt personalegruppen. Den samlede skole ledes af Søren Jochumsen.
- Tilsynet udføres af afdelingsleder fra Vissenbjerg Skole, Lars Jacobsen samt koordinator fra PPR Lone Boas. Assens Kommune havde til hensigt at udarbejde en egen tilsynsmanual i løbet af 2014, men idet en konsulentgruppe fra UVM arbejder på samme, har Assens indstillet arbejdet og afventer ministeriet.
- Tilsynet visiterer og revisiterer i samarbejde med PPR og skolens personale og ledelse elever til skoletilbuddet. Nye elever vurderes og visiteres, hvis de er i målgruppen, og allerede indskrevne elever revisiteres. Alle visitationer og faglige/personlige udtalelser og vurderinger sendes til den unges hjemkommune.
- Bjerget-Storskoven efterlever skolereformens krav – og har en ramme som tilbyder det lovsatte timetal samt fagrække. Det er ikke alle unge, der kan udfylde rammerne for folkeskolelovgivningen umiddelbart ved opstart i skoletilbuddet, men det efterstræbes, at den enkelte unge udvikler sig og motiveres til at udfylde reformrammen i størst muligt omfang.
- Skoleleder kan ansøge kommunalbestyrelsen om dispensation efter folkeskolelovens § 16 b om nedsat tid til understøttende undervisning samt § 13, stk. 1 om fritagelse af enkelte fag.”

Assens Kommune sendte mig desuden tre tilsynsrapporter om tilsyn på Bjergets interne skole henholdsvis den 19. september 2014, 17. december 2014 og 20. april 2015. Kommunen oplyste samtidig, at næste anmeldte tilsyn ville finde sted den 8. oktober 2015.

Af tilsynsrapporten om tilsyn på Bjergets interne skole den 19. september 2014 fremgik bl.a. følgende om fagrækken:

”Faglighed og timetal

Ugeskemaet gennemgås m.h.p. dækning af fagtimer og timetallet. Fagtimerne på skemaet står primært som dansk, matematik og engelsk,

ENDELIG REDEGØRELSE

mens samfundsfag og bevægelse er placeret under morgentur, motion og nyheder. I.f.t. skolereformen er timetallet lidt for lavt, men skolen arbejder henimod at leve op til reformens krav. For at dække de naturvidenskabelige fag har skolen indkøbt elektronisk program, som snarligt implementeres i undervisningen.

...”

Af tilsynsrapporten om tilsyn på Bjergets interne skole den 20. april 2015 fremgik desuden følgende om fagrækken:

”Faglighed og timetal

Skemaet gennemgås i forhold til timetal og fagfordeling.

Det drøftes, at nogle af fagene med fordel kan lægges i tværgående blokke; humanistisk og naturfaglig.

Tysk skal sættes på skemaet, og Bjerget kan tilkøbe sig tysk faglærer fra Vissenbjerg Skole.

Daglig motion skrives som bevægelse.

Der skal gives tilbud om 1-2 valgfag.

Bjerget sender nyeste skema til ut.

Der arbejdes hen imod, at personalet på skolen får flere liniefag.”

Jeg modtog ingen bemærkninger til min foreløbige redegørelse fra Den selv-ejende institution Bjerget.